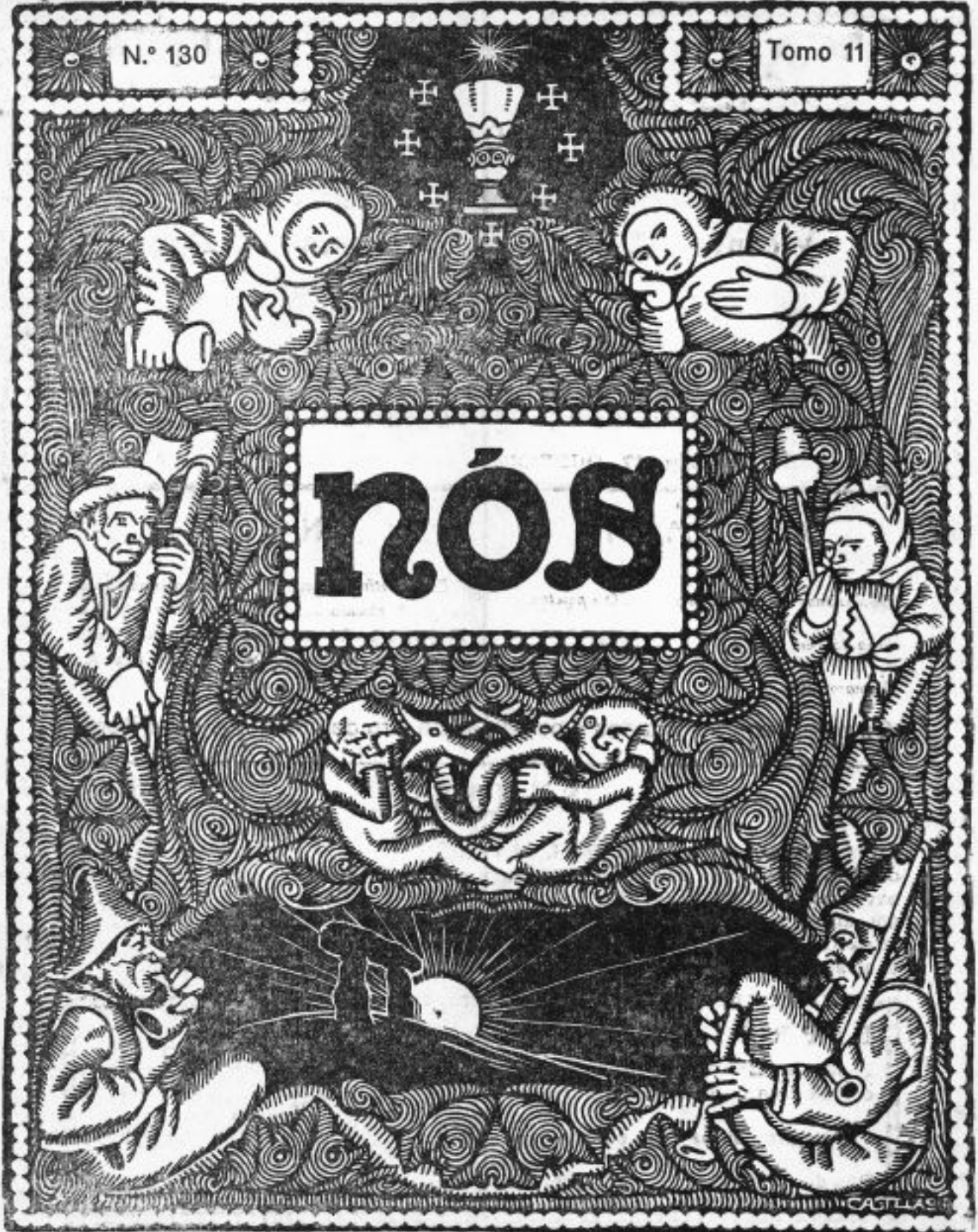

N.º 130

Tomo 11

nós

CASTILLO

BOLETÍN MENSUAL
da
CULTURA GALEGA

Direitor Literario
Vicente Risco

Direitor Artístico
Alfonso R. Castelao

Administrador
ANXEL CASAL

DIRECCIÓN E REDAUCIÓN:

Sto. Domingo, 47—OURENSE

ADEMINISTRACIÓN:

SANTIAGO

ABONAMENTO

Doce números, na Península 6'00 pesetas.
Fora da Península 8'00 "
Número solto 0'70 "

NOTA

Este boletín non publicará máis orixinais qu'os que foran directamente solicitados pol-a Dirección. Tampouco se fai solidario das ideas n-elas emitidos, a non ser dos que por non iren rubrados, enténdense que son da Redacción.

Os pagos son adiantados e os gastos de xiro de conta dos suscritores

SUMARIO :

ESTUARIO INTERIOR, por AQUILINO I. ALVARIÑO.
GRORIAS E PERIGOS DA POESÍA DE BOUZA BREV, por R. CARBALLO CALERO.
DEVALAR, por RAMÓN OTERO PEDRAYO.
HÖLDERLIN - TRADUZÓNS E NOTA de A. CUNQUEIRO. — GRABADO, de VIDARTE.
EISPOSICIÓN COLMEIRO, por M.
OS HOMES, OS FEITOS, AS VERBAS.

IMPRESA "NÓS"

Facturas - Estados - Libros - Revistas
e toda crás de traballos tipográficos

Trasmitanos os seus encárragos

Rúa do Vilar, 15

SANTIAGO

Vicente Risco

Abogado

Sanlo Domingo, 47-2.º

Ourense

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA

Ano XVI

Ourense Outubro de 1934

Núm. 130

ESTUARIO INTERIOR

Por AQUILINO I. ALVARIÑO.

Señor, ¿ónde hei botar iste cansancio
que lévo entre os meus brazos coma un feixe
de guizos secos?
¿Qué sementar na área dista hora
que abroche nunha flor?
¿Cómo abrir unha rósca de silencio
niste rilar de vermes
devorando a armonía dos instantes?
¿Cómo encher istes ócos interiores,
e valeirar o espírito dista xerfa
de intres como fétos podrecidos?
¿Onde iréi pol-o aire novilèdo,
e a sombra recién nacida,
e a estrelíña mollada,
e o silencio dos orixens.
pra florir ista hora de osaméntas ispidas
en que o meu corazón está enterrado vivo?

GLORIAS E PERIGOS DA POESÍA DE BOUZA BREY

Por R. CARBALLO CALERO

Eu ben o sei. Hai mozos que non confiren a Fermín Bouza Brey categoría de poeta novo. O que non sei ben é cal sexa pra ises mozos a esencia da nova poesía. Como son tan pouco dogmático, resfístome a ademitir un concepto pechado da novidade poética. A nova poesía pode ser o super-realismo. N-iste caso a poesía de Bouza Brey non será completamente nova. Pero o novo debe ser unha noción aberta, chea de posibilidades. Non compre unha novidade momificada. Novo pode ser o que é diferente do antigo. É craro está que procede escrarecer cales particularidades determinan a esencial diferenza. I-eiquí agromará unha rosa dos ventos esprituás prolongada en mil roitas diverxentes. Mais eu de craro que pouco me interesa saber se a poesía de Bouza Brey é nova ou vella. Dende logo que ninguén, denantes de íl, fixo versos que semellaran os seus. Falla averiguar se os poemas de Bouza levan o calco do noso tempo. Mais como eu teño moitas dúbidas encol da caracterización miolar do noso tempo, prefiro leixar intacto o problema a máis arriscados e ardidos investigadores.

Se ninguén en Galiza ten feito denantes do noso poeta versos precursores dos seus, non será moito que condecoremos a Bouza coa soitaria estrela da orixinalidade. É de certo merece tan fremoso galardón. A sustancia poética que traballa Bouza Brey é ben outra que a moldeada pol-os versificadores do XIX. En Cabanillas non vaíamos a buscar a lenta armonía, o mesto mel, o ar cortesán dos poemas de «Nao senlleira». Menos disparidade atopamos antre Bouza Brey e Noriega Varela. Certas calidades adxetivas da paixase poética do autor de «Do ermo» o seu amor á natureza, achéganno en certo limitado senso ao poeta pontevedrés. Semellantes consideracións sufrírennos Amado Carballo e os seus discípulos e coincidentes Augusto María Casas, Euxenio Montes, Aquilino Iglesia Alvariño, Florencio Delgado Gurriarán. Mais istas semellanzas, ben leviáns e cativas, apenas proceden de outra circunstancia que a de seren todos, con Bouza, poetas *románicos*, en canto o románico é unha arte natural, campesiña, primadeiral, inxel. Mais as preferencias métricas, o sochán romántico, o simbolismo verbal alongan a Bouza de moitos dos citados poetas, e a mesma calidade formal, a crásica

mesura, dos restantes. Con Blanco Amor ten algunha coincidencia temática, parellas afeicións arqueolóxicas e certas afinidades de gusto. Nada de abondo pra que lle señalemos verdadeiros precursores nin irmáns de escola lírica.

Un craro entrocamento hai en Bouza Brey cos nosos poetas medievais. Bouza Brey recolle unha tradición interrumpida, resustando saudades, xiros, formas e intencións trovadorescas. O cal lle debemos agradecer, porque constituie un dos máis fondos encantos da súa obra. Mais o poeta que nos ocupa non é un mero arcaizante da nosa lírica. Il remeza o antigo e dalle ar e dimensión modernos.

Trátase de unha poesía fundamentalmente galega; e ista é, cicáis, a súa primeira gloria. Unha poesía verdadeiramente nacional, como a do vate de Ponteceso, anque por máis puros e artísticos camiños. Nacional pol-o espírito, pol-a tradición, pol-o tema, chea de sensualidade mol, de loura dozura, como nos simbolistas, como en Mallarmé as verbas teñen valor por sí mesmas, independentemente da oración que compoñen, pol-o seu brillo espléndido, pol-a súa transparencia luminosa, ou pol-a outeza e rango das ideas que evocan. Ocurrirádevos adoito non atopar unha lóxica estreita en certos adxetivos, mais irédes vencidos pol-a música ideal e material e goza-redes n-eles paraísos insospeitados.

Pol-as páxinas de «Nao senlleira» esbara un ronsel de señardade. Por ventura leixóuno a nao dos Cancioeiros; por ventura leixóuno a dorna do popular. Ás vegadas, o verso chouta, rexoubante e ledó, con música de escordeón.

A carón de estas indiscutibles belezas, atopamos un horizonte limitado unha elasticidade escasa, un monocordismo centrípeto e avasalador. Os poemas recollidos por Bouza Brey no seu único libro abranguen un espacio productor que vai de 1926 a 1932. Seis anos, durante os cales ¡cántas roitas iniciáronse na lírica, cántos camiños novos! Pero Bouza Brey é sustancialmente o mesmo en «Lelfas ao teu ouvido» que en «Parranda mariñeira». Non alixeirou a súa carga retórica. Non explorou novos mares, non colleitou novos froitos. E despois de botada a súa «Nao», o seu «Agarimo», de 1933, nada engade ao seu mérito, non supón evolución nin perfeición. Cando se ten producido unha obra tan perfecta como a de Bouza, non compre nos laiar de que o poeta non se renove. Pode seguir acumiando beleza inmutable encol da beleza entregada. Despois de todo, iste é o caso de Salinas, grande poeta castelán. Máis isto quer decir que a obra esta conclusa e o futuro somente pode redondeala. Hoxe aparécenos Bouza Brey como un lírico sereo, sin inquedanzas, cultivando a súa fremosa e consecuenta fror. Aínda que o mañá pertece aos deuses, o poeta non nos anuncia sorpresas.

D E V A L A R

Por RAMÓN OTERO PEDRAYO

Nos parladoiros da fiestra do norde as mesmas luciñas de mica. Tamén no ceo, ás veces cabalgado por somas de nubes lucen estrelas semellantes a istes locires de luar antigo apreixados na pedra, lembranza ceáís das noites de inocencia da terra virxe aínda mollada de orballeiras anxélicas, a pedra xiada e musculosa, carne do coto ergueito no marco dos hourizontes dos degaros da adolescencia. Entón ista fiestra tiña a castidade de unha adicazón heróica, de vivir recollido na pureza traballosa de todolos días pra merescer o mensaxe agardado ca emozón das Ordes. De maneira que figuraba pe cadenta a chegada do sol da primavera, bico de campía labrega na adusteza da fiestra. Ermo de penitencia soio abrangue unha paisaxe de fuxidas penedosas, lameiros de verde montesío car'a serra do Norde, metafísica, lonxaa aos circos dos outros montes dispostos en conversa de eirado e no inverno faguendo a lagarada cos ácios da serán. Poúsase a mán na pedra da fiestra ca confianza e o fortalecemento que dá a mañ rexa do vello patrón sabedor do tempo das carballeiras e das xerazós e das fontes en moitas légoas arredor. Os libros de ascética, mística e dialéctica da libreiría aman a lus de luzada do XII con rechouchios de latín monástica da fiestra toda chea co azul, a neve, o vento da serra, e mais que ningún os Peasamentos de Pascal. Houbo na casa un tempo de pobreza pol-os preitos e as maas colleitas, í entón o fidalgo da casa fuxindo das hortas deixadas a bravo e das cepas sen arxonar, viña a ista fiestra pra se

sentir aínda señor na eleganza da paisaxe e dos libros que o mantíña na súa caste pois os paisáns non tiñan fiestras como éla, non boa pra pendurar as espigas de millo nin ensarillar as cebolas ulentes á bárbara xigantomaquia dos fumeiros. Eira, serra, fiestra do norde, libros místicos, cráustro. Liberdade, domeado o engádego da soláina, sensoal.

Sémpre a mesma táboa rénche ao pisála e dá o seu tón á saa. No souto habería unha ponla ca mesma sonoridade, a primeira en recoller o latir do vento, a pola non conforme ca unanimidade da grea dos castiñeiros. A táboa comesta por un nó como un cáncro, de febras da madeira cepillados a repelo, cacarañada pol-o verme como táboa de cadaleito, alonga co seu soar ao pisála a perspeitiva da saa faguendoa gándra pra quén pascia por éla como pascaban os vellos de outro tempo fuxindo do circo de lus urbán, estudosa, civil, do quinqué ou do velón, pra se afondir a cada volta de cometa na soedá de serra, cazata, carlistada, inverno, do polo norde da sala volvendo á lus — xornaes, o xogo de damas, novelas ou novenas con anteollos de vista cansa e a esfera de vidro da calceta — co aire do nomadismo antigo da caste, do feudalismo ou a penitencia contra o despotismo ilustrado. A ánema en pena do salaio da táboa daba médo aos cativos. Coidaban estar n-ela, o adicarlle a oración, a ánema soia. Pregaria subprime espertadora de todol-os remordimentos ao se sentire un, neno, pequeniño, quente, pra soñar cos pomares inzados de mazáns sabor de mañan sen escola, co can de veludo, fuciño de bei-

zo, ca tostada de manteiga do chicolate, namentras no frío da noite, na húmidade dos lameiros de fedehondas bechas, pasando acarón das sepolturas novas que acenan nas tébras, camiña sen folgo a ánena en pena, a soía, sen amor de ninguén e tan boíña que nin pénsa en petar aos vidros con dedos de chóiva pra que non morramos co médo. Na banda do norde tén a saa ulido, friaxe e soma de oco de caracocho ou crebada de serra, máis cara o sul hai no inverno ouro de laranxas, neve febreiriña de xasmins, pampos con paxaros no outono, e no vrán o pan quente do sol e o ulido de panadeira da serán.

Veñen como sempre uns pasos nas lousas da cociña. Mais pirmeiro imos ao coarto dos convidados. Quén terá durmido no leito? O Bispo, a señora das cén tégas de pan de rénda, o frade predicador, o xeneral condenado a morte. O Bispo coor de abrunhas viu na lixeira e dinantes de se deitar mirando pol-a fiestra estrelas roxas encol de montes mouros lembrou a frase dunha epístola de San Ciprián. A tidalga amaranto i encalxe, chegou en coche e mirando o leito pensou no que lle perpararon á raíña Isabel en Lugo cándoo revistou con tanta campechanía os batallóns na praza. O frade chegou de a pé, coor de pardomonte, e deitouse no chan por ser tempo de San Francisco e ter o baldaquin do léito serpes salómnicas de ébano. O xeneral de corbatín e zamorra, viu de a cabalo e preparou as pistolas e calculou a descida da fiestra ao parral de náparo. No coarto dos invitados sempre hai sol das once con chicolate na bandexa de prata e un ambiente de festa co ise toupar de froitos espaxando sementes que teñen as campás barrocas da aldea o día do patrón ou cando misa, xa tardeiro pois houbo tresillo, un crego de fora, as veces un cónego. Misas ás que soio van os que non teñen que faguer á hora das somas curtas e dos paxaros durmindo a sesta.

A alcouba dos forasteiros lémbra os xantares dos días de santo. Todal-as artes vellas e novas traballaban en colaboración co sol, co xardín, ca gaita e os foguetes como pra outeñer un día esculturado, armoñoso, máino, como un retabro dourado ou un sermón

do «Grand siècle». Aquil día vivían total-as xenerazóns decorridas e todol-os elementos do pazo. Figuraban meirandes e valentes as trabes das carballeiras, saían con pompa de adicación xupiteriá as parexas de bois acufados en carne de onzas mexicás, arredondeaban as medas, demoraba mais tempo o merlo nos magnolios de frol criolla, as cubaxes nas adegas agardaban pra romper nún beilado disforme a trauta dun Merlin da ribeira. Na cociña relomeaban soles de groria nos potes, nos alzadeiros, nas mesmas pedras do fogar. As veces na saa dos xantares maxínase as risadas as conversas e curtesias cas que un século o XVIII era coberto cas paixóns do XIX namentras ian xurdindo os fláns. Certo sol do poente, ou bica, ou croa de frol marea dos lameiros, lembran o flán mais que ilustre, rexa e tremante teta, máina e forte mantenza, gasalleira de gula dispensada pol-a inocenza dos elementos sinxelos, campesíos, trunfo das vellas cocifeiras, fogo mimoso, tempo, certo calcolar pra outeñer isa síntesis mol e fonda de gosto aquecedor de total-as discordias posíbeles proviñentes dos manxares ou das opinións dos convidados.

Passos nas laxes da cociña. O pazo garda sonoridade de aldea e de salón. Silenzo aretora con vento da neve febreiriña e o verme da madeira rillando e o ensaio das portas e das fiestras pra instrumentaren á noite as suas lembranzas do bosque. Aínda demora na soláina un paniño sedán do solpor e dinantes que fuxa apañamos a soma vella que viviu na casa unha vellez dura como a eira, xenerosa de colleitas de outono.

Cofecía o son das vintecatro campás abranguidas no hourizonte sonoro do pazo voces de vintecatro vellos do Apocalipsis do Pórtico da Gloria do ceo.

A nuben riba da serra aínda donda das formas modernaes da mar.

A descendenza do merlo abate, do merlo madrugueiro, os mestres de cerimonia das primadeiras, un amigo do alcipreste, outro da araucaria seguríña, quente e fresqueira.

A roupa posta a asoellar nos penedos da Crus: refaixos da Bubela, sabáns do tío Tenacio vello arregrador da arca como unha muller, as camisas rabelas da xente dos Es-

tebos todos bimbastros que n-hai roupa que lles chégue, as meadas da Raiña da Congotra vella curiosa da brancura.

As mudanzas dos pobos, dos eidos, dos camiños en moitas légoas arredor. A serra dinantes espida mira as suas abas inzadas de formiguexar de piñeiros. O pazo de Outapena recollia o primeiro sol e orguloso manda a ronda dos soutos, o verdecer das nabeiras (sempre era primeiro en botar o pan) e os camiños acodían a il. Despoixa escureceron as pedras fidalgas, os soutos camiñaron en toradas brancas de carne, nas nabeiras non lociron aqueles verdes fartos que solo son obra da vixianza dos amos, os camiños non portando tegas nin amores, desviaronse car'á vila de catro téndas de aceite e vinagre e un probe parador de arrieiros, que hoxe ten catro ducias de casas de perpiaño.

O ulido, o son, o sabor do mundo.

Panquente no outono cos millos alapeados de rumor de hosos co vento soán. Asentes das mañás de abril. Vibradoira noite das aas, fuxir, deitar, pingar, cachoar, de augas ledas no amor dos lameiros e as tres sortes do son da choiva: orballeira, de rega, ca-
roal.

Velliña que coñecía os pensamentos dos labregos soio ao mirarlle as enrugadas fronte e daba aos bois espigas no balcón toda cinguida de voos de pombas picando o grau na mesma mán e tivo o seu pasamento sendo apenas de dúas cartas istes buxos da casarella escanastrada. Seu espírito se voltar ao mundo, está ali na soláina a matinar lembranzas novas.

E logo todol-os pensamentos da casa. Por ela tén pasado as tres castes de morte: conforme, rebelde e irónica. Non lle donar demasiada importancia á segunda. Foi un moño ledo e novo. Pastelexaba contra a morte como ca sua nai ao porlle de neno a corbata nova. Nin a derradeira. Un vello fidalgote

surprendido ca pipa na boca. Mais non houbo intenzón. Todal-as mortes na casa son aso-
cegadas conforme a un ritmo máino e segura pra quen se deixe abranguer no seu engádego, o mesmo da pedra dende a canteira á roíña, da madeira de soto deica o lume, todol os tempos froindo nas canles gobernadas pol-a léi irmá do decorrer do tempo das cousas galegas.

Nas seráns do inverno con sol baixo nos montes, as mañás do Maio espertando novas e ás veces irónicos escearios nos hourizontes e a chegada, unha a unha como os sons do reló, ou todas xuntas como chega a neboeira, adquiren vida no espírito da vella que xa desque lle camiñou o neto alenta nun mundo fora do tempo pois ten domeado a sucesión e fica a esenza das cousas e das xentes no presente da alma vixiante fluindo a lembranza co mesmo asocegado correr das arelanzas, por riba das xerazóns e da tiranía dos tempos determinados. Os tres ritmos do mundo cósmico ou pranetario, do mundo da vida das carballeiras e das andoriñas, o da alma individual demarcada asegun as precisas categorías da persoa, misturan as suas difrentes dimensións no vivir dista velliña pura, feble, cangada na aparencia, na verdade dona de sentir no intre que dunha soma de aza no balcon, o fuxir conxunto das cachoeiras de mil vidas e o xermolar silandeiro de armuñias ceibes no futuro da esperanza.

Deixala soñar cos ollos vellos e puros chantados no agromar novo do pomar agora na primadeira. Si souperamos dar forma aos seus ensoños teríamos feito o libro que nós vivindo horas de fondura arelante no pazo e nos hourizontes quixeramos escribir seguindo o calado consello das pedras da soláina, das penedas e augas, das táboas do piso, dos libros da librería, dos montes, dos agros, das xerazóns que nista teñen vivido e non morto enteiramente....

H Ö L D E R L I N

TRADUZÓNS E NOTA DE A. CUNQUEIRO

GRABADO DE VIDARTE

NOTA:

Johán Cristián Federico Hölderlin finouse en Tubinga —Universidade, mazás, viñas— cando fa a comezar o vrán, ano 1843. Nascera alí, no Württemberg, na pequena vila de Lauffen, no encontro dos doces ríos Zaber e Neckar. Vivía en Tubinga dende 1806, en grave estado de loucura.

Estudou en Tubinga, onde coñeceu a Schelling i-a Hegel.

Foi profesor en Jena e Weimar. Eiquí trabou amizade co Schiller, por quen tivo sempre fonda admiración.

Arredor do ano 1800 vive en Hamburgo; había ido alí fuxindo dunha forte pasión.

Da primeira época —romántica i-helenizante— é o poema «Adeus», «Idades da vida» e «Primaveira» son poemas da época de Hamburgo, cando escribía o «Emilie von ihrem Brautag», e comenzaban *a nascerlle os máis finos vidros da outra razón, da razón de detrás da cabeza.*

TRADUZÓNS

A D E U S

Diviña criatura! eu turbei en tí
o vermello dourado descanso dos deuses.
Sober do segredo profundo mal da vida
adeprendiche moito en mín.

Esquece todo. Eu voume d-eiquí
semellante a unha nube que pasou diante a lua
e tí descansas e brilas novamente
na túa nova e bela luz.

I D A D E S D A V I D A

Vos vilas do Eufrates!
E vos rúas de Palmíra!
Os vosos bosques de colunas sober do chán do deserto
onde están?
Hai que coronarvos
—agora que xa pasástedes do linde do que respira—
co fume dos deuses celestes
cos fogos que ao lonxe vos foron acesos.
Namentras eu estou sentado nas nubes
—cada un descansa a súa maneira—
sober de carballos ben plantados,
e sober as terras con corzos.
Extranxeiros e mortos parécenme
almas de benaventurados.

P R I M A V E I R A

Desce un día novo das outuras lonxanas.
A mañán que xa se despreguizou de crepúsculos
leda e decorativa sorrí ás xentes.
Ás xentes que están cheas de doce lediza.

Semella querer-se revelar o porvir
óllase o imenso val e toda a terra
encherse de froles —sinal de brillantes días—:
Pola primaveira sempre están lonxe as bágoas.

E I S P O S I C I Ó N C O L M E I R O

A S O C I A C I Ó N D E A R T I S T A S — A C R U Ñ A

No salón d'esta Sociedade pendurou Colmeiro trinta das suas obras—ólios e dibuxos. Un conxunto escolleito da derradeira —e millor— laboura d'este grande artista noso.

Ista exhibición ha marcar un acontecemento de pirmeira categoría no

desenrolo cultural galego; mais pasou insospeitada na sua trascendencia para o público que, cecáis por vez pirmeira, atopou diante os seus ollos unha recta de cadros de tan outa valía.

Si os pobos camiñaran parellos en sensibridade coa obra dos seus crea-

dores representativos hoxe Galicia berraría de pé o seu xúbilo por haber parido un pintor: O PINTOR; carne da sua carne, terra da sua terra.

Tivo, tén Galicia Pintura? Hastra Colmeiro poderáse opinar como se queira; dende Colmeiro, e principalmente, dende a derradeira exposición Col-

meiro xa se pode afirmar sen medo que Galicia tén *un pintor*; tan seu, tan representativo n-esta Arte coma o foi, cecáis, Rosalía na lírica. Decatámonos da importancia d'esta afirmazón máis apandamos con toda a responsabilidade que pecha en sí... e agardemos.

Cómo pinta Colmeiro? Unha paleta sobria e súa hastra o inverosímil nos seus derradeiros cadros. Coores chuchados directamente nas ubres da paisaxe, maceirados en carne e sangue, do artista, fervidos no lume vivo do seu espírito, eisprimidos e devoltos coa síntesis xenial dos froitos, en cadros; obedente á mesma fatal e misteriosa lei biolóxica que obriga á maceira eisprimir en mazáns as substancias que mama da terra en que se afinca.

Calidás que teñen toda a forza práctica, frescura, sabor e sensualidade da manteca eistendida sobor da rebanada de pan tenro.

Un cadro calquera. Antre o verde denso e maceirado surxen as formas diluídas na humidade oleaxinosa da nosa paisaxe, os peitos cheos e aceitosos dos montes, a melena espesa, revolta e pesada dos carballos, a borralla mollada dos camiños, a mancha d'ouro pálelo do gando que xogan cos roxos entumecidos dos tellados: todo amasado e fundido na malenconía práctica do ambiente!

¿Pintura pura? Sí; e moito máis. Pintura eistendida, mais que sobor o frío e tirante lenzo, sobor da i-alma sensíbre das cousas, sobor pel viva, tenra e quente.

¿Canto vai tardar Galicia en coñecer —que é comprender— a este seu grande pintor —grande eiquí i-en total-as terras—? Cecáis non denantes de que fuxa pra outras, a cambear por pan os seus cadros. E unha terra que non sabe ou non pode sustentar os seus artistas ¿meresce telos?

M.

OS HOMES, OS FEITOS, AS VERBAS

GALIZA EN PORTUGAL

Cox satisfaiçión e agradecimento, reproducimos do *Diario de Coimbra*, de 30-IX-1934, o seguinte escrito do Sr. Faria de Castro referente ás actividades do Seminario de Estudos Galegos, c'unha mención, que moi to nos honra, á nosa revista.

CULTURA GALEGA

Na recente estada em Santiago de Compostela, por ocasião do «Congresso para o Progreso das Ciências», tive feliz ensejo de visitar e conhecer o Seminario de Estudos Galegos.

A Galiza, provincia irmã de Portugal, pela lingua, pela paisagem e pelo sentimento, está em franca efervescência intelectual, segundo todos os pontos de vista. Possui uma falange de ilustres homens que pensam e trabalham, criam e evangelizam ciências.

Conta o Seminario onze anos de vida, havendo sido fundado em 12 de Outubro de 1923, na Casa do Castro de Oitavo—casa esta ligada á infância de Rosalia de Castro, a grande poetisa que, melhor do que ninguém, cantou e sentiu, amou e ergueu alto as belezas da paisagem e do sentimento da terra galega. Os cabouqueiros do Seminario, então nascente, deambularam pela Amahía, bebendo, a profundos haustos, a água pura que brota da tradição. E nessa digressão, investigando o passado e contemplando o presente, construíram o futuro do núcleo de estudos que havia de ter o prestígio e as virtudes que hoje possui.

E, para mais forte duradoira segurança, o Seminario procurou estabelecer contacto estreito com o público, mediante sessões de leitura de trabalhos, exposições artísticas e etnográficas, ciclos de conferências sob temas de múltipla ordem. Logo no ano seguinte, Lago González, arcebispo e sábio, de tam polimorfo saber como Sarmiento, provocou, com a sua adesão, a primeira reunião geral, em que pronunciou o celebrado discurso «Do novo espirito».

A actividade desdobra-se em anos socesivos. Constitue o Seminario secções autonomas; estabelece uma editorial, dando á estampa obras de valor; realiza as Festas da «Lingoa Galega», da «Poesia», «Prosa Galega»; cria a comissão do Vocabulário da Galiza; promove campanhas de investigação em Deza, Melide, etc.; organiza a biblioteca

e o museo, que é enriquecido com as miniaturas da casa labrega; funda o laboratório de psicotécnica e secções de ciências applicadas e pedagogia; dissemina á sua volta, enfim, o exemplo dum fecundo labor.

São directores das diferentes secções: Lopez Cuevilhas (Pre historia), Jesús Carro Garcia, (Arqueologia e história da Arte), Filgueira Valverde (História da Literatura), Otero Pedrayo (Geografia), Luiz Iglesias e Iglesias (Ciências naturais) e muitos mais investigadores de renome dentro e fora da Galiza.

A cultura galega tem no Seminario Compostelano o seu mais firme esteio, traduzido num decénio de fulgurante acção em prol do saber humano, como provam as inúmeras e notáveis publicações saídas da sua editorial, entre as quais alguns estudos portugueses feitos por gente de á quem e além Minho.

Se outros méritos não tivesse tido, a minha viagem á Galiza permitiu conhecer algumas manifestações duma cultura em verdadeira renascença.

As colecções etnográficas do museo do Seminario documentan a Galiza e com ela tomei pronto contacto. Depois ouvi a palavra fluente dos oradores galegos, li prosa e verso dos escritores, vi a arte dos pintores e dos estatuarios verifiquei as conquistas espirituales do sonado grupo «Nós», que edita todos os meses um boletim que sob a direcção de Vicente Risco, advogado talentoso e seguro prosador, é mais do que um simples boletim:—é uma bela revista cultural.

Aveiro, Setembro.

ADOLFO FARIA DE CASTRO.

NOTICIAS

CHEGA a nós a de que se está orgaizando unha eisposición de arte galego en Oporto. ¿Será unha de tantas asi mal chamadas, como xa vimos, que mais que expoñente da nosa arte foron un almacen de cadros, tallas, etc. amontonados a cito, sin criterio, sin selección, sin idea crara do que un feito d'estes siñifica da responsabilidade que encerra?

Non nos parece cousa moi difícil orgaizar unha eisposición que representara de modo relativamente fel o desenvolvemento aitual da arte galega. Mais trememos pol o medo a que os orgaizadores deixen morrer iste propósito no maremagnum da política da manga ancha. E que o concurso se convirta nunha manifestación «municipal y espesa»

que, mais que mostrario de calidade o sexa de número. E que produza o efecto contrario ao que se busca.

LIBROS

A ROMEIRÍA DE XELMÍREZ

por Ramón Otero Pedrayo,
Santiago, NÓS, 1934.

ISTE ano sinalouse na nosa historia literaria polo aparecemento d'un bó mangado de libros. Bó en cantidade, en comparanza d'outros anos; bó, mais que nada, en calidade. Falouse moito moito pra o que s'adoita falar en Galiza dos libros galegos dos catro aparecidos o Día de Galiza, catro libros deitados á rua n-un solo día, coma quen deita na mesa os catro reis n-unha jogada decisiva. Unha novela: *Os dous de sempre*, do Castelao; un libro de versos: *O silencio axionllapo*, de Carballo Calero; unha obra de teatro (mais ben pra leer): *Os Evanxeos da Risa Absoluta* de Antón Vilar Ponte; e unha evocación novelesca: *A romeiría de Xelmírez* de Otero Pedrayo.

Calificamos a obra de Otero d'evocación novelesca porque, en realidade, trátase d'un episodio inteiro da historia de Galiza que o A. fai vivir de diante de nós c'unha potencialidade extraordinaria de plastificación vital. A viaxe de Xelmírez a Roma, atravesando a Hespaña, a Francia e a Italia, dalle ocasión pra facernos vivir, en compañía de toda sorte de persoaxes—monxas, coengos, bruxos, burgueses, soldados, fidalgos, estudantes, xogrades, méndegos, señores e labregos—a vida abigairrada e chea de pulo ascensional da Compostela do século XII. Manexa Otero Pedrayo unha moitedume enorme de figuras, todas elas cheas de valor individual e característico; pol o camiño adiante, van alternando as evocacións de cidades e paisaxes diversas, olladas coma artista-geógrafo, ou coma geógrafo artista, e as conversas e monólogos interiores en que se cruzan total-as idelas e total-as cobizas qu'abalaban as almas d'aquilo tempo. Toda a Europa contemporánea de Xelmírez é traída a conto por vía anecdótica ou por vía sintética, pra facela girar arredor da Compostela sagrada e alumadora d'un dos grandes séculos da cristiandade, a un tempo trunfante e militante. De cando en cando, sorprendennos episodios de fonda poesía, de misterioso intrín ou de tremenda forza dramática, coma o da Margarida, persoa de tipo shakespeariano. E logo a forma coma todo elo se vai reflexando na y-alma ingenua e inxel do xograr Johán de Isorna, persoificación da nova poesía galega,

da y-alma do noso pobo, que conquira a expresión propia. Xelmírez, presente en toda a obra, semella en troques pasar un pouco lonxano inaccesíbele, co olhar perdido no seu soño político de príncipe da Eirexa e de home d'Estado.

Libro denso e composito, ategado de sabencia e de vida, d'unha fantasía extraordinaria e d'unha solidez documental, que se pode pór, a máis do seu gran valor artístico, coma verdadeira adeviación da íntima historia de Galiza, mais alén das pedras e dos pergamiños, embora rigurosamente fundada nos pergamiños e nas pedras, sustancia espiritual da *Historia Compostelana* e do románico froido e señor da cidade santa.

Castelao deseñou pra iste libro unha riola d'iniciás románicas, nas que os Anciáns da Apocalipse xogan as súas cítaras e organistros n-un maravilloso abecedario litúrgico. Son dos deseños máis finos que teñen saído da penna do gran dibuxante, que n-iles, asimilase con enorme acerto o estilo do Mesire Mateo.—V. R.

OS DOUS DE SEMPRE

por Castelao. Santiago,
NÓS, 1934.

O libro do Castelao é unha novela, mais unha novela que tén unha especialidade. Tense dito já que a arte literaria do Castelao é o conto, mais un conto que non é conto, senón cada conto, unha novela comprimida, unha novela n-unha páxina, unha páxina breve, intensa e pungente, coma o pé d'unha caricatura. Eixemplo, o libro de *Cousas*; aínda poden ser novelas inteiras n-unha soila liña, coma nos *Cinquenta homes por dez reais*, onde cada pé, formanço un todo co deseño; contén a vida inteira d'un persoa, de xeito que d'aquilo persoa já non queda nada máis por dicir do que ali se dice; con catro verbas, abonda. Iste arte é maravilloso e moi raro. Poucos homes teñen un tino artístico tan agudo e certo que coma Castelao apañen a síntese n-unha soila e súpeta ollada; é iste o don que máis escasamente anda repartido no mundo. Mail-o genio do Castelao é así.

Pois *Os dous de sempre* está concebida i executada de tal xeito, que cada un dos seus capidosos, arredado dos demais, poidera constituir unha d'esas novelas breves, independente. E máis así e todo, forman unha riola tan encadeada e perfeita, que o libro ten unha perfecta e indestruíbele unidade. Poucas veces ten acadado a nosa literatura unha perfeición semellante de procedemento, d'estilo e de lingoage. O Castelao traballa demoradamente. Escribe e volve lér o qu'escribue, corrige, reescribe, modifica, pule e cas-

tiga; coida e mima o seu estilo; refina o seu galego. Longe da espontaneidade de cadoiro d'Otero Pedrayo, que endejamais volve mirar unha cuartilla que rematou, Castelao sigue o preceito de Horacio «*castigare ad unguem*», coma facía Flaubert.

A novela do Castelao é caricaturesca e tristeira, porque é fundamento humán. Tén o amarguexo e o humorismo desenganado que hai no fondo de toda vida i eiquí son dúas vidas: o Pedro e máis o Rañolas, tan disgraciado o un coma o outro, somentes que o Pedro déixase ir, e o Rañolas loita, e algún tempo case trunfa, e se ao fin fracasa, é por disconformidade co que tén, namentras qu'o outro en forza de non facer nada, consegue rematar n-unha semi-ociosidade, cando o Rañolas protesta, facendo topar a súa propia cabeza. Son efectivamente, «os dous de sempre», e tamén se poideran chamar «os de todos lados». Dúas vidas que, s'a do Rañolas semella máis pintoresca por afora, a do outro ten ee cadra igual valor novelesco, e ao fin, as dúas van levadas por un sino qu'iles non criaron. Pintorescas e tristeiras vidas, e pol-a mesma aquela, divertidas coma espeitáculo.

Castelao escritor, reduce tamén os rasgos da descripción ao esquematismo dos seus deseños, de maneira que un persoa, un ouxeto ou un ambiente, quedan figurados en dúas verbas atinadas e suficientes, e o mesma os acontecementos. O diálogo, da máisimo naturalidade, ten o mesmo esquematismo; isto d'atopar unha expresión máxima nos ditos máis adoitados e correntes, é outro dos grandes acertos do Castelao.

Tamén iste libro vai ilustrado con deseños do propio autor, deseños do estilo agudo da prosa en qu'o libro vai escrito. Pequenas obras de man de mestre que avalían aínda máis *Os dous de sempre*.—V. R.

OS EVANXEOS DA RISA ABSOLUTA
por Antón Villar Ponte,
Santiago, NÓS, 1934.

UNHAS VECES, iste folk drama semella diáfano; outras veces, enigmático. A razón d'elo é que Villar Ponte, un dos espíritos máis amplios e comprensivos que hoxe tén Galiza, tén o espírito compartido por arelas opostas, e adentro d'el, rifan o politeco e o artista. Íntima tensión dialéctica que levan consigo moitos galegos de hoxe. Villar Ponte esforzase pra superar esta antítese por meio de toda sorte de abelenciosos compromisos, porque a síntese non se pode realizar.

Querendo ou sen querer, Villar Ponte fala eiquí por boca d'Electus o tolo, faguendo téses independentes do drama —o drama moi superior ás téses— pra rematar en ple-

na teoría, no Soliloquio do Ser ou Non Ser. Dende logo, Villar Ponte —que semella estar seguro e non dubidar das súas convicções— fala d'un geito dereito e, coma convencido, sen humorismo e sen doblez. E resulta quixotesco o antiquixote, e pol-o tanto un pouco manchego.

O drama en si non sabemos se tivo en conta as cousas de Synge, o irlandés, mestre actual d'esta sorte d'obras. É menos singelo e con meirande ambición simbólica. Lembra máis —sen asemellarse a ningún— outros dramas peninsulares: Guimerá, Benavente, Carlos Selvagem; pol-a técnica, non pol-o asunto. Sabe ir medrando paso a paso. Tén esceas fermosas: o diálogo das lavandeiras, o dos bebedores de viño. Está desenvolto con abelencia, apesares do número de persoaxes que se moven na escea, ten realidade humán, e tén unha cousa que sole faltar en moitas obras modernas: intrés. Está escrito singelamente, en lingoage usual e craro, coma tén que ser o teatro, que pensa de cote n-un gran público heterogéneo. Pois iste é un drama perfectamente representábele, o que o fai teatro pra lér son precisamente os comentarios e as acotacións, todas elas moi literarias.

Villar Ponte concibeu o noso drama histórico —*O Mariscal*— e abordou temas difísiles —*Entre dous abismos*— e fixo teatro social —*Almas mortas*— que por certo non s'avén de todo co-iste d'agora. Tivo de cote o pensamento posto no teatro galego, e semella ter confianza en qu'algún día poidan ser realizadas diante de público. Ogallá sexa así.—V. R.

O SILENZO AXIONLLADO, por
R. Carballo Calero. NÓS.
Vol. LXI, Santiago.
(1931-1934).

EN todo espírito dotado de sensibilidade tén, por forza, que erguerse unha torre de silencio. Mais o silencio de cada intre é un silencio novo. Hai silenzos axionllados i-erqueitos, doorosos e inefabres, eistáticos e atormentados... No Pórtico da Groria, en cada santiño adiviñamos o seu silencio. Mais qué distinto o de Daniel e o do Mestre Mateo!

É doado sentir a escada dos diversos tons da melodía do silencio. Xa non é tanto esculcar a verba xusta para a eispresión de cada matiz.

Frente a *O silencio axionllado* de Carballo Calero —profundo silencio interior— nós quixéramos achar outro adxetivo que non fose *axionllado*. *Axionllado* di, para nós, dedicación, renunciamento, abandono místico, adoración... Sempre unha aitude de

vota da vontade. Niste libro, en troques, nós atopamos outra cousa. Si nos fora permitido diríamos un silencio *pechado* ou algo pol o estilo. Ao traveso da súa lectura, só podemos pensar no título lendo *María Silenzo* e aquel poema cheo de finura que empeza:

Meu corazón quixera ser pombal...

Para nós iste libro, tan pleno, quizaves un dos de temática máis ricaz de cantos se levan publicados en galego, será sempre iso: un silencio *pechado* en torre de marfín, adubiado con estrelas frías, limpas de néboas e sereas de bágoas. Non é un silencio sonoro, como eu concibo o silencio axionado, sinón un silencio mudo, con unha función lírica estática, de fondo; mentras que a dinámica queda para as cousas.

Niste fondo silenzoso, inqueda de segredo, vanse ordeando moi variados temas, profundamente humanos e ao mesmo tempo deshumanizados, quizaves sin pretendelo. O misterio dos sexos toma todas as formas i-encarna todas as cousas, retorcéndose e multiplicándose en espellos embazados. Hai un regusto de carexa a flor de pé, gozoso, das formas belidas da muller. É, por riba de todo, un afán de análise emocionado dos intres, por entre garricelas silenzosas de sentimentos; de resurrección de cariñas esluadas sin marteleos; de chincheiras e de mansiñas brancas sin pulsos; de esculca de sí mesmo, dos seus estados de ánimo e das cousas, con todas as características da imaxe relembrada que chega por estraños camiños. Sempre con serenidade de voz e de ollar fronte ás cousas, alonxadas, frías, belas. Sempre con un luxo auténtico i-en grande — quizaves máis bizantino que barroco — da imaxe en danza lírica.

En total: un libro pleno, ricaz e limpo, de expresión folgadoamente troquelada. -A. I. A.

DE MAR A MAR. Poemas, por Feliciano Rolán. Madrid, 1934. 3 pesetas.

ROLÁN é un home isolado — mellor sería decir un poeta, pra adiantarse ás suspicacias dos que sempre están á espera — que canta esa cousa total que é o mar. Andívose a decir que este libro estaba lonxe da literatura; sería preciso coñecer que senso se lle daba á frase, pra saber a súa xusteza. Si se quería decir que o libro é só bela e outa e pura poesía, non é ben. Si o que se quixo decir foi que o libro está limpo de anécdotas e lugares comúns e fáciles metros e rimas, abondaba con decir que era unha obra limpa dun poeta isolado, que vive ó día. Andívose tamén a enfiar o nome de Rolán, cos de Guillén e Salinas, enxergos gratuitos que teñen

nacemento n-ese punto de partida cuasi común, que é Juan Ramón, mellor sería tamén deixar a cada un no seu lugar, e poñer cada obra no seu sitio, non se valora ceibando gabanzas a oito.

Salinas quixo cantar o amor, non inda, sinón un amor, e naceulle nas máns «La voz a ti debida». Rolán quixo cantar o mar e topouse nos beizos os poemas «De mar a mar», pro nin Rolán é Salinas, nin o mar se deixa acadar tan a xeito como o amor, moito menos, como un amor. Rolán non é tampouco ese arquitecto preciso que é o Guillén; Rolán é Rolán, e xa é d'abondo.

O Rolán acodado na soma d'ese Fisterre que é o Tecla, olla o mar en todol-os intres i-en todas as dimensións. El é, como todos, un home perdido no mar. Inda non naceu o home que poidese meter o mar na súa i- alma; eu coido que é a súa a grandeza máis outa, e que non cabe na i- alma dun home, por eso eu non topei aínda o poeta do mar, e si poetas de deus, e do home, e aínda da vida. ¿Quizais o Manuel Antonio?, si hai intres en que si, pro tamén alí, cuasique como eiquí temos que berrar anguriados, é pouco, o mar é moito máis.

Será bó leer moitas veces este libro de Rolán, como aquel «De catro a catro» doirido e desgarrante. Non se semellan ren e un lémbrese d'aquelas máns valdeiras do Manuel Antonio agardando bicos de olas na soedade rumorosa d'unha praia galega. O libro de Rolán é o libro do mar, é o libro d'un corazón que danza no mar, sen poder darse a él. Pulcros poemas que cebaron a rima i-a métrica, pra quedar nuos á espera das i-almas que seipan sentir. Aventura e angurias infindas d'un espírito que degoira por lonxanías e totalidades, d'un espírito apegado a un corpo quedo á beira do mar. Doores, ledicias i-anceios d'unha i- alma isolada. Hai un fio infindo da anguria doorea que nos fará lembrar xa pra sempre un corazón a sangrar entre o balvorto misterioso das olas do noso mar, que non deixándose acadar, nin comprender fainos ser un pouco como él é, insondables, infindos. «De mar a mar», falaranos sempre do home Rolán, da súa fonda door, do seu sangue vertido. Un libro limpo pra leer no silencio d'un mesmo.

L. M.

EL ECO DE UN REGICIDIO, por Armando Cotarelo Valledor; de «Anales de la Universidad de Madrid», tomo I, fase I, (Letras) 1934.

OA. recolle eiquí curiosas notizas tocantes ás preces, rogativas e festas que se fixeron nas cidades galegas co gallo do

atentado do Cura Merino contra a Reina Isabel II, en 1852, collidas da colección que posee de *El Eco de Galicia*, jornal que se publicaba en Santiago, dirigido por Neira de Mosquera e imprentado por Rey Romero. Constitúe unha boa evocación da vida galega d'aquilo tempo, por fala da imprensa, sociedades, costumes, teatro etc. Publica ademais anacos d'artigos, e curiosas poestas casteláns e galegas de Domingo e Alberte Camino, Turnes del Río, D. José Trevijano, un descoñecido, cujas iniciás coinciden coas do despóis cofecido republicano Pérez Costales, Sergio Valladares (irmán de Marcial Valladares), D. Celestino de la Peña, outro J. M. P. M., posiblemente o impresor d'Ourense Johán María de Pazos, e notiza d'outros periódicos, coma *El Coruña* e *El Faro Marítimo* de Ferrol. En todo elo fan gala os poetas e periodistas d'un grande entusiasmo monárquico e patriótico, que n'algúns non durou moitos anos. É iste traballo unha boa aportación pra a historia do noso século XIX.

MODELOS VIVOS DE LA FELIZMENTE ACABADA AVENTURA DE LOS LEONES (papeletas cervantinas), por Joaquín Arias Sanjurjo Pardiñas, Santiago, 1934.

PROPOSENSE n'esta papeleta o A., que é un eruditísimo cervantista, do que o primeiro traballo exegético en col do «Quijote» publicouse en NOS, probar que o modelo vivo da aventura de Don Quixote cos leóns, foi a ocurrida a D. Juan de Austria no Alcázar de Túnez, en 1573, c'un león amansado que había no jardín, asegún refire o cabaleiro Don Luís Zapata de Calatayud nas súas «Misceláneas», texto copiado pol-o P. Coloma en «Jeromín». Probao co-a biografía de Cervantes por Navarrete, que di que Cervantes estivo en 1573 en Túnez con Don Juan de Austria. É a teoría do A. que o «Quijote» está cheo d'alusións a persoas e feitos contemporáneos, que compre pór en craro. E promete, tendo tempo, escribir outras sobre a ascendencia galega de Cervantes, a dos Cortinas, dos Quixadas, o persoa que sirveu de modelo pra Don Quixote, a aventura do corpo morto, etc.

LA UNIVERSIDAD DE SANTIAGO, por C. Pérez Bustamante y S. González García-Paz, Santiago, 1934.

PUBLICACIÓN do Instituto de Estudos Regionáns da Universidade Compostelá, iste libro contén en resume a historia da Uni-

versidade Compostelá e dos Colegios co-ela relacionados, d'end'o Estudo Vello de Lope de Marzoa deica os nosos días, con especial consideración da vida interior do Centro, dos Mestres, provisión de cadeiras, categorías; dos estudantes, ensames, grados, cerimoniais, vida e vestimenta escolar, batallón literario, etc. Estuda logo a Biblioteca Universitaria, súa historia e os seus diversos fondos; o patrimonio da Universidade e súas vicisitudes; a Residencia d'Estudantes; os edificios actúas da Universidade e a súa historia; os plans d'estudos actúas; serie cronológica dos Rectores dende 1503 a 1934; abondosa bibliografía, e 25 láminas con representacións dos edificios universitarios e súas dependenzas, códices da biblioteca, documentos, etc. É un utilísimo resume, verdadeira guía da Universidade compostelá, actual e histórica, feita con primor e coitado.

REVISTAS

BROTÈRIA, Lisboa, Abril, 1934.

SUMARIO: Riba Leça, Esterilización i eugenismo.—A. Rocha, Escola única e co-educación dos sexos.—J. da Costa Lima, Revolución necesaria.—Luís Gonzaga de Azevedo, Cortes de Guimarães.—E. Lombart, Direito canónico.—Com o sangue dos Lavradores.—Serafim Leite, Um Centenario Célebre.—Notas e factos.—Revista de Revistas.—Bibliografía.—Obras recibidas.

Id. Maio, 1934.

SUMARIO: Paulo Durão, Acção Católica i Acção Religiosa.—Mariano Pinho, No Estado Novo.—Riba Leça, Esterilización, não; eugenismo, sim.—A. Rocha, Educação Sexual.—Artur Varela Cid, Em prol do vôsem-motor portugués.—Luís Chaves, Forma de quadra corográfica urbana, mui común em Portugal.—Revista de Revistas.—Bibliografía.—Obras recibidas.

Id. Julho, 1934.

SUMARIO: A. Rocha, O Analfabetismo em Portugal.—Francisco Rodrigues, O capelão mór D. Jorge de Ataíde e a Companhia de Jesus.—Eugenio Jalhay, A adaga da quinta da Romeira.—Domingos Mauricio, O Infante Santo Cardial.—Armando de Mattos, Notas heráldicas.—Notas e factos.—Revista de Revistas.—Bibliografía.—Obras recibidas.

Imprenta NOS, Rúa do Vilar 15, Santiago.

Os pobos
somentes son
grandes pol-a
cultura.

Mercade

Libros

Galegos.

MERQUE VOSTE DE
Plumeiros RAFIUM

DE MÁIS DURA QU'OS DE PLUMA E LIMPAN MILLOR.
VÉNDENSE EN TODOS OS ESTABRECIAMENTOS DO RAMO.

ANDRÉS PERILLE --- OURENSE

Sanatorio Quirúrxico de San Lorenzo
Santiago de Galicia

Dos Profesores

D. Fernando Alsina e D. Antonio M. de la Riva

CIRUXANO

XINECÓLOGO

FOTOGRABADO

Si quer qu-os seus fotografados sexan o mais perfecto posibres, convenlle envialos aos

Talleres de fotografado ESPASA-CALPE S. A.

Ríos Rosas, 24-Apartado, 547 MADRID

A sua biblioteca non será
unha biblioteca galega,
mentras non adquiera as
obras editadas por

NÓS

PUBRICACIÓNS GALEGAS E IMPRENTA
SANTIAGO